

РАДИ ЦАРЕВ ЧУДНИЯТ КУЛЕСТ КОН

chitanka.info

Пътят пред нас беше мек, с дълбоки коловози и ивица трева между тях, но наоколо се виждаха лозя и пшеничени ниви, чиято тъмна зеленина радваше очите ми. Дядо вървеше бавно, подпираше се на тояжката си и държеше ръка на червения си пояс, където пазеше парите за коня.

— На пазар отиваме, синко — думаше той, — трябва да си отваряме очите... Има ги едни джамбази — десет пъти ще те купят и продадат...

— Е, дядо, нали и ние имаме очи...

— Тъй, тъй, имаме, ама знаеш ли, какво се е случило на Петър от горната махала преди години? Купил една кобила от циганите. Огън животно, двама души не можели да го удържат. Впрегнал я, препуснал я... Търчала, търчала и пред село паднала и умряла...

— Как така?

— Ами напоили я с някаква билка да изглежда буйна и силна, докато я продадат... Джамбазите умират, ако не излъжат човек... Особено да преправят някой стар кон за млад. Боядисват белите му косми с боя от орехови листа, изпиляват зъбите му...

— Защо?

— Когато конят е млад, зъбите му стоят прави едни върху други, а остарее ли — наедряват, удължават се напред... Затова ги пилят, изправят ги. И вземат много пари от баламите... Продават понякога двайсетгодишен кон, който са купили на безценица, за осем или десетгодишен...

— Така ли?

С тия приказки стигнахме най-сетне на пазара в града, където се продаваха коне, говеда и други животни. Побутнах дядо, когато зърнах през навалищата от хора, коне и магарета, говеда и биволи жълтата козина на кулестия. Космите му блеснаха на слънцето като златни, а главата и краката изглеждаха тъмни. За пръв път виждах кон с такъв цвят и се захласнах по него. Изглежда, животното се хареса и на дядо, защото той усили хода си, пробихме път през тълпата и се изправихме пред продавача. Едър, чернокос селянин с червен пояс и овчи калпак на главата.

— Добър ден — рече дядо.

— Дал бог добро — отвърна продавачът.

Старецът заобиколи животното, без да се бави в излишни разговори. Попипа дългите му свирки, стегнатите китки, удължените бабки, огледа копитата и корема, надникна в очите на животното и попита:

— Какъв е соят на този кон, земляк?

— Соят му е първо качество, чичо... Майка му е нашенска кобила и баща му е от ония там, английските жребци... От Кабиюк край Шумен. Мераклия съм и затова водих кобилата чак дотам...

— А, тъй ли? Ами на колко години е?

— Пролетес навърши три години, чичо...

— Да няма някои лоши навици, земляк?

Селянинът се усмихна под мустак и махна небрежно с ръка:

— Няма, чичо. Млад е... Не се е научил още...

Старецът посегна към муцуната на коня, отвори устата му и пъхна пръст към нейния тъгл. Той попипа нещо там и ми продума:

— Ела, синко. Притисни пръст върху най-крайния зъб... Ха така. Какво усещаш?

— Има една вдлъбнатина...

— Колко е голяма?

— В нея може да влезе пшеничено зърно, дядо.

— Гладка ли е?

— Да.

— Добре, синко. Когато купуваш кон и ти кажат, че е под осем години, тази дупчица на зъба трябва да я има... Няма ли я, тогава конят е над осем години. А когато не е гладка, отваряй си очите на четири, защото може да са я направили с нажежено желязо върху изтрития зъб... Разбра ли?

— Да, дядо.

— Брей, че ти си бил цял джамбазин, чичо — обади се удивено селянинът.

— А бе, не съм джамбазин, но моят дядо ме е научил тъй едно време, за да не ме лъжат циганите... Аз пък уча внука си...

— Е, хубаво.

— Ха кажи сега цената, а момчето ще се качи да изпита коня.

Метнах се на гърба на животното, хванах поводите на юздечката и ги оставих да се пазарят и да уреждат документите. Златистият кон, чиято козина беше изпъстрена с по-груби черни косми, потръпна под

краката ми. Неговата глава с къси остри уши се изправи. Побутнах стегнатия му корем и усетих как напрегнаха мускулите му. Потегли с широка крачка през една пролука в навалищата. Изкарах го на улицата и повторих удара с пети. Кулестият кон се затича в тръс, а подир още едно побутване мина в галоп. След нас се вдигаше прах, настрани отскачаха хора, лаеха ни кучета, но не им обръщах внимание, опиянен от бързината и от установената връзка с животното, което се подчиняваше на волята ми без съпротива.

На връщане към село дядо яздеше коня, седнал върху заметнатия на гърба му ямурлук, а аз водех животното за поводите. Скоро се отбихме от шосето, тръгнахме по меките пътища, защото към нашето село не водеше шосе.

После отидох войник. Когато се върнах, видях, че кулестият кон беше станал още по-красив и по-силен. Поиска ми се да ида с него до съседното село, където живееше момичето ми. Хем да го видя, хем да покажа на момците какъв кон имаме. Дядо се усмихна широко, когато чу молбата ми. Изглежда си спомни за младините, защото заплете кулестия, собственоръчно го почисти с чесалото, заплете опашката му на три плитки. После сви краищата им във възел и постави на него ярка жълта панделка. С чесалото майсторски направи на задницата на животното шахматно разположени квадрати и накрая стегна седлото на гърба му.

Потеглих като някой принц по пътя и всички срещнати ми изглеждаха хубави и добри, изпращаха ме с усмивки. И все пак, може би, нечийи очи са били лоши, защото в началото на нагорнището над селото кулестият кон внезапно запъна предните си крака и спря на място. Опитвах се да го накарам да тръгне с ласка и с думи, с петите на обущата си, но животното упорито стоеше, забило копита в земята, махаше протестиращо нагоре и надолу с главата си.

Конят сякаш искаше да ми каже, че не желае да върви по-нататък. Смаях се. Какво ставаше — да не беше урочасан?

Свалих каиша от панталона, си, свих го на две и ударих животното. Кулестият се стресна, изправи се на задните си крака, без да пристъпи напред. Люшнах се и паднах на тревата край пътя. Лежах

тъй миг-два не защото се ударих, а продължавах да се питам какво става с животното.

След това дочух разтревоженото му цвилене и ударите на предното му дясно копито по твърдата земя. Погледнах изпод вежди и видях конят да се приближава към мене. Той наведе глава, изпръхтя късо, протегна шия и подуши лицето ми. Усетих меките бърни на челото си, но се престорих на припаднал. Желаех да разбера какво ще прави по-нататък кулестият.

Животното се отмести настрани, заудря пак с копито, процвили тъжно, както ми се стори тогава, към мене. Може би искаше да се събудя, да стана. Приблужи се пак, подуши лицето ми, обърна внимателно главата ми на другата страна, изпръхтя. В жълтеникавите му очи видях толкова тревога, че ми стана съвестно да го мамя.

Повдигнах се на лакет. Кулестият ме приветствува със звънливо цвилене, наведе глава към земята и подложи пред мен шията си. Искаше да ми помогне да се кача на седлото, защото мислеше, че съм се ударил лошо. Тогава някакво сподадено вълнение сви гърлото ми и забравих яда си към него. Протегнах ръка, хванах се за гривата му, изправих се бавно, за да не го разочаровам в доброто му желание да ми помогне, стъпих на стремето и се качих на седлото. Животното направи няколко крачки назад към селото, обърнах го и щом стигнахме на предишното място, кулестият пак спря.

Огледах се да видя дали не се плаши от нещо, но наоколо нямаше нищо необикновено. Мек път, вдълбан в земята, с коловози и хрусталаци от двете страни. След проявата на привързаност преди малко сърцето не ми даваше да удрям коня с каиша. Какво да сторя, за да продължа към целта си?

В края на краищата отбих животното наляво през поляната и след двадесетина крачки го насочих срещу нагорнището. Сега кулестият потегли с желание и като изминахме стотина метра, го изведох на пътя. Конят не се спря чак до къщата на момичето ми. И моята Пенка го хареса. Тя дълго глади шията му, защото не смееше да се докосне до мен пред родителите си. После закарах коня до чешмата сред селото. Хвърлих наръч сено в пълното каменно корито, за да пие умореното животно на малки глътки — иначе можеше да се пресече и разболе, и видях завист в очите на момците.

По-късно закарах кулестия в ковачницата на най-прочутия налбантин в нашия край. Следваха ме братята на Пенка и приятелите им, което вероятно караше недоброжелателите ми в селото да стискат зъби от яд. Сградата беше малка, с широка врата, опушена от огнището и дъхаше на остър дим от дървени въглища, на разкалено желязо и на прегоряла тел.

— Добър ден, майстор Нягуле.

— Дал бог добро, момче.

— Подковата на левия преден крак на коня се е разковала...

— Е, като има болка, намира се и билка за цяр... Дай да видим какво му е нужно на този кулест ат...

Слязох от седлото, превързахме коня между две дебели греди, сковани като станок, подвихме назад крака на животното. Майсторът избърса крака с парцал, подръпна раздвижената подкова и продума:

— Добре си се сетил да дойдеш, момче... Една такава подкова може да разбие копитото, да окуци коня. Е, иначе няма големи недостатъци за оправяне. Само дето бие малко навън с крака, но ще му намерим колая...

Подковачът взе едно чукче с плоско заострен връх, надигна с него занитените краища на клинците върху копитото и с големите клещи свали подковата. Посегна към кривия нож с широко острие и с два-три замаха почисти нарастъците от рогово вещество, които се бяха образували от последното подковаване насам.

— Такава готова подкова нямам — рече той, — ще изкова сега.

Бай Нягул хвърли едно криво желязо в жаравата, чиракът му задърпа меха на духалото и във въздуха се люшнаха къси, синкави пламъчета, които заоблизваха металния къс.

— Каква подкова искаш, момче? Лятна или зимна да изкова? Свалената беше лятна, с тъпи шишове, но сега е есен, приближават ледовете... Ако искаш, може да сложа и една чапичка отпред на подковата, за да не се плъзга добичето...

— Не, нека подковата да бъде пак лятна, майсторе... Няма да ги сменям зимска... Конят е за ездене, а нямам път през планината. Не ми трябва зимни подкови...

— Е, както речеш...

Подковачът извади с клещите накаленото желязо, сложи го на наковалнята и замахна с чука. Дали в този инструмент не се криеше

някаква магия? Пред очите ми се оформи извитата подкова със зацепен връх, двата пътчни върха с шиповете, браздите отдолу за отворите на клинците. Осемте дупки в тях проби със стоманено шило и тя изсъска в дървения чебур с вода. Когато изстина, майсторът я сложи на копитото — тя беше сякаш изляна от калъп за него.

— Бай Нягуле, кога взе мярка, кога направи подковата?

— Е, добрият майстор само като види копитото, трябва да направи подковата по мярка... Иначе какъв подковач е?

— Тъй ли?

— Тъй я... И ти в работата си гледай да станеш майстор, тогава ще ти върви. Ей от тая страна съм надебелил желязото, за да поизправи хода на коня... И отидеш ли при друг налбантин, казвай му да ти прави подковите така...

Подковачът заби първия клинец, който излезе на един пръст над ръба на копитото. Майсторът сръза върха му с клещите и занити стърчащия ствол настрани върху лъскавата роговина. След това стори същото и с останалите клинци по възприетия ред. И обредът на подковаването свърши.

Към единадесет часа тръгнах за дома и кулестият не спря никъде, докато се намери в обора пред яслата си. Оставих го да яде и пристъпих тихо да стигна до леглото си, но под сайванта светна цигарата на дядо.

— Е, как беше, синко?

— Ами хубаво...

— Тъй ли?

Въпросът ми се стори подозрителен и се сетих за произшествието по пътя. Дали дядо не знаеше нещо за кулестия и за онова място?

— Дядо — казах аз, — над чешмата конят се спря. Не искаше крачка да направи повече...

— Аха...

— Защо, дядо?

Старецът дръпна тютюневия дим, огънчето на цигарата му светна в тъмнината и видях увисналите му бели мустаци.

— Да знаеш, развали се тоя кон, синко... Погубих го аз...

— Как тъй?

— Ами нали беше млад, жалех го... Пред нанагорницата слизах от седлото и го водех... Полека-лека свикна тъй и сега стигне ли до ония места, където слизах да го вода — и да го убиеш, не пристъпва.

— Ех, дядо...

— Ще го продам, синко. Знаеш ли, преди три месеца започна да киха, настинал беше... Тогава дядо ти Колю бияра го видя, разреза кожата на гърдите му и пхна в раната парченце от корен на кукуряк... Е, мина му, нито кашли, нито хрипти, но има вече и недостатъци.

Сърцето ми се сви. Спомних си за тревогата на кулестия, когато му се струваше, че съм изпаднал в беда. Не, не биваше да го загубим. Къде ще намерим такъв кон?

— А на връщане никъде не спря, дядо. И нагоре и надолу търчеше еднакво бързо.

Старецът се засмя, позакашля се многозначително и отвърна:

— Да знаеш, синко, всяко животно забравя лудориите си, когато се прибира към дома... Женските бързат при малките си, а мъжките — към яслата.

Двамата с дядо замълчахме, над главите ни преминаха със слабо цвърчене прилепи, а откъм оградата, по която бяха надвиснали ластуните на едри кратуни, се обадиха щурци.

— Конят е хубав, дядо. Нека да си стои у нас. Наистина спря на нагорницето, но аз го прекарах отстрани по поляната и след това тръгна нагоре... И не се задъха дори, здрав е.

— Тъй ли? Значи си му намерил колая — сепна се дядо. — Има десетина места около селото, където спира, сякаш там има черта, написана с тебешир...

В настъпилата тишина от обора се дочу дрънчене, което отекна високо в тъмнината. Дядо стана прав и изруга под мустак.

— Какво става там?

— Това е другата му магария, синко... Какво му сложи в яслата?

— Сено...

Старецът въздъхна дълбоко и продума с отчаян глас, сякаш се предаваше и натоварваше греховете си на моя гръб.

— Кулестият се е научил да се изоглавя сам и да тършува из обора в тъмнината... Докопа ли съд със зоб, изяжда го всичкия... Одеве забравих ведрото за доене, той го е намерил и го съборил на земята... Ах, хайдутина му с хайдутин!

Гласът на дядо беше тъй безнадежден, че се разсмях без да искам. После продумах засрамен от този непочтителен изблик на веселие пред стареца:

— Дядо, и това не е беда. Просто няма да оставяме в обора съдове да ги събаря нощем и готово! Хайде да не го продаваме. Конят си е добър...

Старецът пристъпи, постави ръка на рамото ми и промълви задавено, със спотаено облекчение и надежда:

— А бе, хайванчето не е виновно за нищо. Те, безсловесните животни, каквото ги научим, това вършат. Хубав ни е кулестият, но ми се струваше, че няма да го харесваш такъв... И аз искам да остане в дома ни...

— Харесвам го, дядо... Харесвам го. Да знаеш как ме гледаха другоселците... Очите им щяха да изпаднат!

— Е, тогава всичко е наред... Ще го гледаме. Ела да му сложим зоб, за да не търси из всички ъгли в тъмнината, като някой нощен разбойник...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.